

Regeringskansliet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss av promemoria om tillsyn och kontroll inom miljöbalkens område, KN2025/00591, Senast svar 2025-06-09

Er beteckning: KN2025/00591

Sammanfattning

Länsstyrelsen avstyrker förslaget i dess nuvarande form. Länsstyrelsen håller dock med om att det kan behöva finnas en möjlighet för en kommun att överlämna tillsynsansvaret för ett enskilt objekt till staten under vissa särskilda omständigheter.

De tre huvudsakliga skälen till att Länsstyrelsen avstyrker är följande:

1. Kommunerna och staten har idag vitt skilda finansieringssystem för miljöbalkstillsynen. Länsstyrelsens miljöbalkstillsyn är redan idag hårt prioriterad. Länsstyrelsen saknar i nuläget möjlighet att få finansiering för denna tillsyn, vilket riskerar att ta resurser från annan tillsyn inom Länsstyrelsens befintliga ansvarsområde. Detta gör det svårt för Länsstyrelsen att kunna ta på sig ett utökat tillsynsansvar för objekt som enligt miljöbalken och miljötillsynsförordningen tillhör kommunens ansvarsområde.
2. Förslaget är inte utformat så att staten och kommunen har samma möjligheter att påverka processen vid ett eventuellt övertagande av tillsynen för staten. Staten måste kunna ha samma möjligheter att lyfta frågan till regeringen ifall parterna inte är överens i samtliga fall där kommunen har denna möjlighet. Detta gäller både vad gäller överta tillsyn från, eller återlämna tillsyn till en kommun. Därför avstyrker vi bland annat förslaget att om kommunfullmäktige begär det,

så ska länsstyrelsen återlämna tillsynsansvaret oavsett om det sker i samförstånd mellan myndigheterna och inte.

3. Det finns andra möjligheter för Länsstyrelsen än genom övertag av tillsyn, för att komma till rätta med kommunernas möjligheter att bedriva effektiv tillsyn med rätt resurser, kompetens och utan risk för jäv. Länsstyrelsen har redan idag ett uppdrag att granska kommunernas tillsyn med stöd av miljöbalken. Genom att följa upp och utvärdera samt förelägga att avhjälpa eventuella brister i tillsynen får kommunerna stöd på en systematisk nivå att långsiktigt förbättra tillsynen. Ett överlämnade av tillsyn ska inte vara en utväg för att komma ifrån tillsynsansvaret som åligger kommunen.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att det ska vara möjligt för tillsynsmyndigheten att få ersättning för provtagning och analys vid tillsyn enligt marknadskontrollförordningen.

Avsnitt 4 En statlig tillsynsmyndighet ska kunna överta ansvar för tillsyn från en kommun som begär det

4.2 En statlig tillsynsmyndighet bör kunna ta över tillsynsuppgifter från en kommun

Länsstyrelsen förstår att det kan behöva finnas en möjlighet för en kommun att överlämna tillsynsansvaret för ett enskilt objekt till staten under vissa särskilda omständigheter och vid synnerliga skäl.

Länsstyrelsen avstyrker dock förslaget om att en statlig tillsynsmyndighet ska kunna ta över tillsyn från en kommun i förslagets nuvarande form. Länsstyrelsen anser att det måste till en lösning på en godtagbar finansiering och resurssättning av statens tillsyn innan detta förslag kan vara möjligt att genomföra.

Länsstyrelsen anser inte att grundantagandet som presenteras i promemorian stämmer, det vill säga att en statlig tillsynsmyndighet har resurser att ta över ansvaret för tillsyn som kommunerna har svårigheter av att hantera. Länsstyrelsernas miljöbalkstillsyn är redan i dagsläget kraftigt underfinansierad och regleringen av hur Länsstyrelsen kan ta ut avgift för tillsynen har inte förändrats på

många år. Om länsstyrelsen skulle behöva ta över tillsyn från kommunerna så kan det påverka länsstyrelsernas obligatoriska tillsynsuppdrag på ett negativt sätt, då delar av denna tillsyn behöver prioriteras ner ytterligare.

Eftersom staten och kommunerna har helt olika förutsättningar finansiellt och resursmässigt så skulle det innebära svårigheter att flytta över tillsyn mellan myndigheterna med anledning av att tillsynen inte fungerar hos den kommunala myndigheten. Innan en eventuell möjlighet införs för kommuner att överlämna tillsyn till staten så behöver finansiering och resursfrågan för de statliga tillsynsmyndigheterna lösas. Det behöver finnas en större flexibilitet i möjligheten att tillsätta resurser utifrån hur stort tillsynsansvar och hur många tillsynsobjekt man ansvarar för.

Länsstyrelsen anser att det finns ett stort behov att se över helheten i förordningen om avgifter för prövning och tillsyn. Möjligheten att exempelvis ta ut extra timavgift behöver också ses över. Det är en brist i dagens regelverk kring avgifter att avgiftsnivån kan variera stort för liknande anläggningar, beroende på ifall de har kommunal eller statlig tillsyn. De flesta kommuner har idag en taxekonstruktion som stödjer förorenaren betalar-principen bättre än vad förordningen om avgifter för prövning och tillsyn gör.

Länsstyrelsen anser att kommunernas varierande förutsättningar att utföra tillsyn inte ska vara ett skäl för att kunna överlämna tillsynen till staten. Kommunerna är skyldiga att ha resurser och kompetens att bedriva en effektiv tillsyn.

4.3 I vissa fall ska regeringen pröva frågan om övertagande av tillsynsansvar

Länsstyrelsen tillstyrker delvis detta förslag om möjligheten införs för en kommun att överlämna tillsynsansvaret till staten. Länsstyrelsen menar att det även ska vara möjligt för Länsstyrelsen att lyfta frågan till regeringen ifall staten och kommunen inte är överens om att staten ska ta över tillsynen. Det ska inte bara vara möjligt för kommunen att få saken prövad av högre instans.

Länsstyrelsen kanske bedömer att det genom vägledning och andra åtgärder är möjligt att stötta kommunen så att den kan ha kvar tillsynen.

4.4 Den statliga tillsynsmyndigheten bör kunna återlämna tillsynen till kommunen

Länsstyrelsen tillstyrker detta förslag om möjligheten införs för en kommun att överlämna tillsynsansvaret till staten.

Förslaget innebär att tillsynen ska kunna återlämnas till kommunen igen. Staten ska lämna tillbaka tillsynen till kommunen om det är möjligt. Om den statliga tillsynsmyndigheten anser att tillsynen ska återgå men kommunen motsätter sig detta bör ärendet avgöras av regeringen.

4.5 Överlåtelse, övertagande och återlämnande av tillsyn bör inte vara möjligt för kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar

Länsstyrelsen tillstyrker detta förslag om möjligheten införs för en kommun att överlämna tillsynsansvaret till staten.

4.6 Länsstyrelsen ska i vissa fall kunna överta en kommuns tillsynsansvar

Länsstyrelsen Västra Götaland bedömer det som riskabelt att öppna för möjligheten att kommuner kan lämna över tillsynsansvar till staten i stället för att ta tag i problemet med att förbättra sin tillsyn. Det finns stora möjligheter för kommunerna att utveckla och förbättra sin tillsyn genom tillräcklig finansiering, samverkan, utbyte av tjänster etc. Specialkompetens måste t ex inte finnas inom varje kommun utan flera kommuner kan samverka om tillsynen av verksamheter som kräver specialkompetens.

Länsstyrelsen anser att länsstyrelserna i stället bör ställa krav på kommunerna att uppfylla miljötillsynsförordningen, till exempel genom föreläggande om åtgärder. Kommunen måste i första hand lösa svårigheterna med att klara tillsynen genom samverkan, hjälp av konsulter, rimlig finansiering av tillsynen etcetera. En överlämnande av tillsyn från kommun till länsstyrelsen ska i så fall ses som en sista utväg. Länsstyrelserna ska även vara aktiva i att ge kommunerna tillsynsvägledning genom stöd och råd. Det finns verktyg att arbeta med som måste få möjlighet att ge resultat, i stället för att tillsynen ska flyttas över till staten.

Länsstyrelsen Västra Götalands erfarenhet är att det finns många möjligheter för kommunerna att förbättra sina förutsättningar för en god tillsyn, och att detta också sker när Länsstyrelsen aktivt arbetar med uppföljning och utvärdering, ibland genom föreläggande.

Länsstyrelsen bör i sin uppföljning och utvärdering utgå från att ställa krav på kommunerna att de ska klara grundläggande förutsättningar för miljötillsynen i fråga om resurser, kompetens, organisation och effektiv tillsyn. Detta enligt vad som föreskrivs i Miljötillsynsförordningen 1 kap 6–9 §§.

Om möjligheten införs för en kommun att överlämna tillsynsansvaret till staten tillstyrker Länsstyrelsen förslaget att om länsstyrelsen anser att förutsättningarna för övertagandet av tillsynen inte längre finns så ska länsstyrelsen återlämna ansvaret för tillsynen till kommunen.

Däremot avstyrker vi förslaget att om kommunfullmäktige begär det, så ska dock länsstyrelsen återlämna tillsynsansvaret oavsett om det sker i samförstånd mellan myndigheterna.

Om Länsstyrelsen har bedömt att tillsynen bör vara kvar hos staten ska inte kommunfullmäktige kunna begära att få ta tillbaka tillsynen, utan att detta provas av regeringen.

4.7 En länsstyrelse som har övertagit tillsynen för ett visst tillsynsobjekt bör ha anslutande ansvar för tillsyn och kontroll

Länsstyrelsen tillstyrker detta förslag om möjligheten införs för en kommun att överlämna tillsynsansvaret till staten.

Avsnitt 7 Möjligheten för myndigheter att få kostnadsfria prover och ersättning för analyskostnader utökas

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att det ska vara möjligt för tillsynsmyndigheten att få ersättning för provtagning och analys.

Detta kommer medföra att fler kontroller kommer att utföras om möjlighet införs att få ta ut ersättning för arbetsinsatser och andra kostnader.

Bakgrundsinformation

Nuvarande system och nivåer i Förordningen om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken (FAPT), som reglerar länsstyrelsernas avgiftsuttag är inte tillräckliga utifrån dagens behov. De flesta kommunala taxor för miljöbalkstillsyn räknas upp med stöd av ett årligt prisindex, medan timavgiften på 800 kronor i FAPT har varit oförändrad sedan 1998.

Eftersom avgifterna inte heller är specialdestinerade till länsstyrelsen tillsyn så finns ingen flexibilitet i tillgängliga resurser som kan hantera förändringen i mängden tillsynsobjekt etc.

Länsstyrelserna har ett uppdrag via tillsynsvägledningen att följa upp och utvärdera kommunernas tillsyn. Om länsstyrelsen har överlåtit tillsyn till kommunerna så har länsstyrelsen ett särskilt ansvar att följa upp hur denna tillsyn sköts.

Många länsstyrelser har dock för lite resurser för att bedriva en aktiv uppföljning och utvärdering av kommunerna och särskilt att följa upp den överlåtna tillsynen. Vissa län bedriver ingen aktiv uppföljning av kommunerna och endast ett fåtal länsstyrelser arbetar aktivt med möjligheten att förelägga om att åtgärda brister i tillsynen. Om länsstyrelserna hade mer resurser för att arbeta med tillsynsvägledning generellt och specifikt med uppföljning och utvärdering så skulle det stärka kommunernas tillsyn och minska behovet av att kommunerna skulle behöva överlämna tillsyn till staten.

Länsstyrelsen är redan i dag skyldiga att ta tillbaka överlåten tillsyn från kommunerna om den tillsynen inte fungerar. Det är ett sätt som länsstyrelsen behöver bli mer aktiva i att tillämpa. Det är också ett sätt att förbättra förutsättningarna i en kommun som har svårigheter att klara annan tillsyn. Ett hinder för länsstyrelserna att göra detta trots ett uttryckligt lagkrav är den bristfälliga finansieringen av statens tillsyn.

Länsstyrelsen har sedan 2020 möjligheten att förelägga kommunerna att åtgärda brister i miljöbalkstillsynen om sådana finns. Detta kan handla om att avsätta tillräckliga resurser för tillsynen, risker för jäv eller opartiskhet, bygga upp tillräcklig kompetens för tillsynen etc. Om länsstyrelserna använder sig av denna möjlighet och ställer krav på kommunerna att ha en fungerande tillsyn så ska kommunerna kunna klara sitt

tillsynsuppdrag utan att behöva överlämna tillsynsansvaret till länsstyrelsen.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektören Jörgen Peters med Lotta Sahlin Skoog som föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschefen Gunnar Edlund medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.